

dat comité zouden voorts van den Born, Donner, Fentener van Vlissingen, van Helsdingen, Homan en van Lynden van Sandenburg deel uitmaken – Drees niet; tegen hem had de Jonge bezwaren, maar zijn plaats zou eventueel door de burgemeester van Zaandam, in 't Veld, ingenomen kunnen worden. Aldus de Quay.

Die opzet kreeg een zeer gemengde ontvangst: van den Born zei dat hij, nu het NVV daags tevoren onder Woudenberg geplaatst was, niets meer voelde voor een comité dat ook met Duitsers contact zou moeten opnemen, Drees verklaarde dat hij de Jonge die in '35 Mussert in Indië zo ostentatief ontvangen had, bij uitstek ongeschikt vond om aan het hoofd te staan van enig nationaal comité en dat hij ook van zich uit niet bereid was, verder mee te doen, en Donner volhardde bij zijn weigering. De overigen (Fentener van Vlissingen, Homan, van Lynden van Sandenburg en de Quay; van Helsdingen was afwezig) zeiden toen dat zij desondanks met de Jonge in zee wilden gaan; daarop verklaarden de aanwezige leiders der zes partijen dat zij zich voorshands van elke adhesiebetuiging zouden onthouden.

Nog diezelfde avond kwam het Comité van Nationale Eensgezindheid voor zijn constituerende vergadering bijeen. En wat stond die avond in de kranten? Janke's betoog dat 'een nationale concentratie' voor de bezettende macht alleen aanvaardbaar was indien men over 'de toekomstige staatsvorm' en de positie van het Huis van Oranje zweeg. Nu naar buiten optredend, zou het Comité dus erkennen dat het niet alleen met elke vorm van democratie maar ook met het vorstenhuis brak; zeker dat laatste was voor de Jonge onaanvaardbaar. Wel vernam men nog diezelfde avond van Snouck Hurgronje dat Janke 'zurückgepfiffen' zou worden, maar dat maakte voor de Jonge geen verschil: hij trok zich terug en Fentener van Vlissingen en van Lynden van Sandenburg volgden zijn voorbeeld. Einthoven, Homan en de Quay bleven met precies één lid over: van Helsdingen. Wij nemen aan dat deze diep onder de indruk was van het feit dat juist op die dag uit zijn Indische kennissenkring tientallen als gijzelaars gearresteerd waren. Wat kon men anders doen dan mismoedig uiteengaan?

Het Comité van Nationale Eensgezindheid had nog geen halve dag bestaan.

Homan reisde weer naar huis, misschien nog met het advies in de oren dat mr. J. Rutgers hem de vorige dag gegeven had: 'koop een kaartje eerste klas naar Groningen en kom er de hele bezettingstijd niet meer uit.'¹

★

¹ Getuige J. Rutgers, *Eng.*, dl. VII c, p. 652.